

ZÁKLADNÁ ŠKOLA CITADELA

MATÚŠ SITÁR, KATARÍNA SITÁROVÁ

DEJINY V PRÍBEHOCH
**CESTA DO
STAROVEKU**

ZÁKLADNÁ ŠKOLA CITADELA

OBSAH

Predslov	9
Úvod	12
<i>Prvá časť</i>	15
Zjednotenie Egypta a faraón Narmer	16
Egyptské múmie a pyramídy	21
Mezopotámia a Babylon	26
Babylonský kráľ Chammurapi	30
Harappská civilizácia v povodí rieky Indus	34
Začiatky čínskej civilizácie	38
Minojčania	42
Mykénčania a trójska vojna	46
<i>Druhá časť</i>	55
Achnaton a Jozef Egyptský	56
Ramzes II.	60
Izrael dostáva kráľov	64
Rozdelenie izraelského kráľovstva	68
Asýrska ríša a zničenie Izraelského kráľovstva	73
Nová Babylonská ríša a babylonské zajatie	77
Perzská ríša a koniec babylonského zajatia	82
<i>Tretia časť</i>	89
Grécka kolonizácia a Homér	90
Grécki bohovia a náboženstvo	96
Sparta	102
Atény	107
Grécko-perzské vojny: bitka pri Maratóne	112
Grécko-perzské vojny: bitka pri Termopylách	116
Zlatý vek Atén za Perikla	120
Alexander Veľký	125
Budha	131
Konfucius a prvý čínsky cisár	135
Rím a Eneas	140
Vznik Ríma	144
Ako žili Rimania	149
Rím pánom Itálie	155
Púnske vojny	160
Spartakovo povstanie	166
Cézar	171
Oktavián	177
Prvý rímsky cisár	181
Ježiš Kristus	185
Nero a prenasledovanie kresťanov	190
Marcus Aurélius	194
Konštantín Veľký	198
Romulus Augustus	203
Rímske dedičstvo	207
Doslov	211

PRVÁ ČASŤ

Vzrušujúci príbeh ľudských dejín sa začína vznikom civilizácií, ktoré majú písmo. Ľudia už nežili iba jednoducho v prírode, ale stavali si mestá, mali kráľov, vymýšľali nové vynálezy a vládli nad rozsiahlym územím.

Civilizácie vznikali väčšinou blízko riek. Rieky dávali ľuďom dost' vody na pestovanie obilia, ovocia a zeleniny. My sa pozrieme na päť najstarších civilizácií: v Egypte, Mezopotámii, Indii, Číne a Grécku. Začínáme v Egypte.

ZJEDNOTENIE EGYPTA A FARAÓN NARMER

Na brehu rieky Níl ležal šupinatý krokodíl. Práve sa dobre najedol a odpočíval na slnku. Odrazu v diaľke začul štekot psov, ktorý sa dosť rýchlo približoval. Krokodíl nemal rád tieto psie obludy, a tak sa pomaličky začal poberať k rieke, aby sa im vyhol.

Zrazu krokodílovi čosi pristálo na chrbte. Bol to človek, ktorý niečo nahlas kričal. Krokodíl sa splašil. Utekal k rieke, čo mu sily stačili, len aby striasol votrelca na svojom chrbte. Navyše mu za päťami znel stále hlasnejší štekot psov. Krokodíl vliezol do rieky a chcel sa ponoriť. Človek na jeho chrbte mu to však nedovolil a ťahal ho na hladinu. Krokodíl sa metal vo vode, aby človeka zhodil, ale ten sa nedal! Nakoniec krokodíl pochopil, že sa svojho jazdca zbaví iba vtedy, keď prejde na druhý breh Nílu a vysadí ho na suchu. Tak sa aj stalo. Krokodíl preplával Níl, človek vystúpil na brehu a unavený a vystresovaný krokodíl sa odplazil naspäť do rieky.

Kto bol tento odvážny jazdec na krokodílovi? Bol to Narmer, prvý vládca Egypta.

Horný Egypt dole, Dolný Egypt hore

Egypt je jedna z najstarších ľudských civilizácií, ktorá postupne vznikla na úrodných brehoch rieky Níl. Ľudia sa tu usadili a pestovali obilie. A rieka im na to poskytla všetko potrebné: úrodnú pôdu na brehoch a dostatok vody na polievanie. Vďaka dostatku obilia, ktoré si ľudia pri Níle dopestovali, sa rozmáhali. Z malých osád vznikali mestá. Tie spolu obchodovali. A občas veru aj bojovali. No najmä sa pozvoľna spájali. Egypt mal v tom čase dve časti: Horný Egypt a Dolný Egypt. Ich zjednotením sa z Egypta stala veľká ríša.

Ak sa pozrieš na mapu, čo myslíš, ktorý je Horný a ktorý Dolný Egypt? Horný je asi hore a Dolný dolu, však? A predstav si, je to presne naopak. Horný aj Dolný Egypt sa neoznačujú podľa mapy, ale podľa horného a dolného toku rieky Níl. Tam, kde rieka pramení, je jej horný tok, a tam, kde sa vlieva do mora, je dolný. Prameň je vždy vyššie ako ústie do mora, lebo voda tečie zhora dolu. Časť Egypta, ktorá je na mieste, kde sa Níl vlieva do mora, je na mape hore. Ale keďže je to dole po povodí rieky, táto časť sa volá Dolný Egypt. Naopak, Horný Egypt je pri prameni v horách. Horný aj Dolný Egypt mali ako svoj symbol kráľovskú korunu. Hornoegyptská koruna bola biela a dolnoegyptská červená.

Bojovný sumec zjednotiteľ

Horný a Dolný Egypt proti sebe bojovali, až kým ich vo veľkej vojne nespojil dohromady vládca Horného Egypta. Tento zjednotiteľ Egypta sa volal Menes alebo Narmer. Prečo mal dve mená? Lebo egyptskí králi mali viacero mien. Jedno dostali pri narodení, ostatné pri nástupe na trón. Zjednotiteľ Egypta sa teda narodil ako Menes, čo znamená Trvalý, a Narmer bolo jeho kráľovské meno a má zaujímavý význam. Znamená Bojovný sumec. Kráľ Bojovný sumec pri zjednutí Horného a Dolného Egypta spojil aj ich koruny: bielu korunu hornoegyptských kráľov s červenou korunou dolnoegyptských kráľov. Vznikla tak červeno-biela koruna.

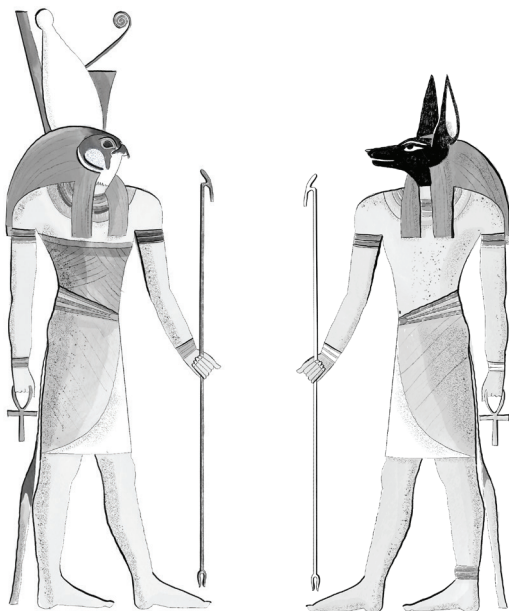
O tomto kráľovi Narmerovi sa rozpráva veľa príbehov. Napríklad ten, že vymyslel typické obrázkové písmo Egyptanov, nazývané hieroglyfy. Tieto obrázky najprv označovali jednoducho to, čo zobrazovali. Napríklad vlny znamenali vodu. Neskôr

STREDOZEMNÉ MORE

niektoré obrázky označovali spoluhlásky. Napríklad obrázok vody označoval hlásku n, lebo voda sa po egyptsky povedala nuwy. Egyptské písmo ale neobsahovalo žiadne samohlásky. Predstav si, že by niekto tvoje meno napísal iba spoluhláskami. Ako by vyzeralo? A ako by vyzerali napísané iné slová?

Najzábavnejšia historika o Narmerovi je však tá, ako jazdil na krokodílovi. Raz bol vraj na poľovačke a tu na neho zaútočili jeho vlastné lovecké psy. Bolo to práve pri rieke, a tak Menes nelenil, nasadol na neďalekého krokodíla a hybaj cez rieku na druhý breh! Tam krokodíla pustil na slobodu a dal na tomto mieste postaviť mesto na počesť krokodílieho boha Sobeka.

Bohovia so zvieracími hlavami

Egyptania totiž tušili, že jestvuje Boh, ale nepoznali ho, a preto uctievali to najmocnejšie a najväčšie, čo poznali: sily prírody. Buď z vďačnosti, že ich príroda živila a chránila, alebo preto, že ich ohrozovala a oni ju chceli uchlácholiť. Egyptania si mysleli, že Boh nie je iba jeden, ale že ich je viac. Často ich zobrazovali

so zvieracími hlavami. Vieme už, že boh s krokodíľou hlavou sa volal Sobek. Boh neba Hor mal hlavu sokola a boh Anubis, ktorý mal ochraňovať mŕtvych, mal šakaliu hlavu. Šakaly sú zvieratá podobné psom, ktoré žijú na púšti a živia sa mŕtvymi zvieratami. Tak si ľudia mysleli, že keď budú uctievať boha so šakalou hlavou, uchránia telá svojich pochovaných pred šakalmi.

Niektorí bohovia mali aj viaceré zvieracích podôb: napríklad bohyňa Háthor bola vyobrazená ako krava, kobra alebo levica. Alebo ju niekedy zobrazovali aj ako ženu, ale s kravskými rohmi a ušami.

Niektorí bohovia boli síce vyobrazovaní ako ľudia, ale mali aspoň zaujímavú farbu kože. Boh Hapi, ktorý bol bohom záplav na Níle, bol modrý. Osiris, boh podsvetia, ale aj nového života a pestovania rastlín, sa na rastlinky aj podobal. Bol zelený.

Zaujímavosti a vysvetlivky

- » *Civilizácia je spoločný spôsob života ľudí v mestách.*
- » *Vládca Egypta mal titul faraón. Toto slovo znamená veľký dom a označovalo vládcov palác.*
- » *Zjednotiteľ Egypta, faraón Narmer, mal nielen dobrodružný život, ale aj dramatickú smrť. Podľa jedného rozprávania ho na smrť dohodali osy, podľa iného ho dohrýzol hroch.*